

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

τεύχος 2ο

Απριλιος — Ιουνιος 1990

Τριμηνιαία έκδοση

του Εθνικού Συνδέσμου Διπλωματούχων Νοσηλευτριών-Νοσηλευτών Ελλάδος

«ΥΓΕΙΑΣ ΘΕΡΑΠΙΑ»

ΕΣΔΝΕ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ

Εθνικός Σύνδεσμος
Διπλωματούχων Νοσηλευτριών -
Νοσηλευτών Ελλάδος
Πύργος Αθηνών, Γ' κτίριο, 2ος όροφος
Μεσογείων 2 115 27 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 77 02 861

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ε. Δημητρίου
Κ. Καλανταρίδου
Β. Λανάρα
Μ. Μαλγαρινού

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Μαρία Μαλγαρινού
Καθηγήτρια ΤΕΙ Αθηνών
Πύργος Αθηνών - Γ' Κτίριο
2ος όροφος - 115 27 ΑΘΗΝΑ

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Φωτοστοιχειοδεσία - Σχεδιασμοί
Εξώφυλλο - Εκτύπωση

Κατεχάκη & Αδριανείου 3 - 115 25 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 67 14 371 - 67 14 340
FAX: 67 15 015

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Νοσηλεύτριες/-ές _____ 2000 δρχ.
Σπουδάστριες/-ές _____ 1000 δρχ.
Οργανισμοί - Εταιρείες -
Βιβλιοθήκες _____ 3500 δρχ.
Εξωτερικού _____ 35 \$
Τιμή τεύχους _____ 600 δρχ.
Τιμή τεύχους
για σπουδαστές _____ 300 δρχ.

1. 19ο Νοσηλευτικό Συνέδριο Διεθνούς Συμβουλίου Νοσηλευτών (ICN). Μ. Μαλγαρινού.....	87
2. Συγκρότηση και αρμοδιότητες επιτροπής χειρουργείου Δρ Α. Παπαδαντωνάκη	91
3. Η θέση της νοσηλευτικής στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας. Δρ Χρ. Πλατή	98
4. Ετοιμότητα χειρουργείου για την αντιμετώπιση θυμάτων μαζικής καταστροφής. Α. Κουβέλη	106
5. Προσδιοριστικοί παράγοντες της επίπτωσης της νοσοκομειακής πνευμονίας σε αρρώστους με μηχανική αναπνοή στην αναπνευστική μονάδα εντατικής θεραπείας Ε. Αποστολοπούλου, Λ. Σπάρος, Α. Σουμίλας, Ι. Μαντάς	113
6. Ικανότητες και αμοιβή. Κ. Stallknecht. Μεταφ. Ε. Γουλιά	123
7. Τροποποίηση κατευθυντήριων οδηγιών 77/452/ΕΟΚ και 77/453/ΕΟΚ	130
8. Συμβουλευτική επιτροπή για την κατάρτιση των νοσηλευτών. Έκθεση και συστάσεις στον τομέα του καρκίνου	138
9. Σύσταση της επιτροπής σε δέματα καρκίνου (89/601/ΕΟΚ) ..	147

CONTENTS

1. 19th Nursing Congress. International Council of Nursing (ICN) M. Malgarinou	87
2. Basic structure and functions of the operating room committee Dr A. Papadantonaki	91
3. The role of nursing in primary health care. Ch. Plati	98
4. Readiness of operating room for coping with mass disaster victims. A. Kouveli	106
5. Determinative factors of incidence of nosocomial pneumonia on patients with mechanical ventilation in the respiratory intensive care unit. Apostolopoulou H, Sparos L, Soumilas A, Mantas J	113
6. Competencies and Compensation. K. Stallknecht (Trns. E. Goulia)	123
7. Directive 89/594/EEC and 89/595/EEC	130
8. Commission recommendation 87/601/EEC concerning the training of Health personnel in the matter of cancer (articles referred to Nurses only)	138
9. Advisory Committee on training in Nursing Report and Recommendations on training in cancer (89/601/EEC)	147

ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

της 8ης Νοεμβρίου 1989

σχετικά με την κατάρτιση του προσωπικού υγείας σε θέματα καρκίνου

(89/601/ΕΟΚ)

1. Ο καρκίνος είναι ασθένεια, για την οποία αναπτύχθηκαν πολλές ενέργειες, τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, από πολλά χρόνια ήδη. Οι ενέργειες αυτές κάλυψαν πολλές πλευρές, μεταξύ των οποίων η έρευνα, η πρόληψη, η ανίχνευση, η θεραπεία καθώς και η παροχή συμβουλών στους ασθενείς και τις οικογένειές τους. Οι γνώσεις μας σχετικά με την ασθένεια και τον έλεγχο της έχουν βελτιωθεί σημαντικά, αλλά ο καρκίνος παραμένει μια από τις μεγαλύτερες αιτίες θανάτου στη σύγχρονη κοινωνία.

Η πρωτοβουλία που αναλήφθηκε κατά τα Ευρωπαϊκά Συμβούλια του Ιουνίου 1985 στο Μιλάνο και του Δεκεμβρίου 1985 στο Λουξεμβούργο υπήρξε καινοτομία, γιατί ήταν η πρώτη φορά που μια συγκεκριμένη ασθένεια αποτέλεσε το αντικείμενο ευρείας αντιμετώπισης στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν από τότε στα πλαίσια του προγράμματος η «Ευρώπη κατά του καρκίνου» επιβεβαίωσαν ότι αυτή η πρωτοβουλία ήταν δικαιολογημένη, ιδιαίτερα όσον αφορά στην κατάρτιση του προσωπικού υγείας.

2. Για να διευκολυνθεί η αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων, των πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων κατάρτισης μεταξύ των κρατών μελών, που προβλέπεται στο άρθρο 57 της συνθήκης ΕΟΚ, το Συμβούλιο συνέστησε με διαδοχικές αποφάσεις τη Συμβουλευτική Επιτροπή για την κατάρτιση των γιατρών,¹ τη Συμβουλευτική Επιτροπή για την κατάρτιση των νοσηλευτών² και τη Συμβουλευτική Επιτροπή για την κατάρτιση των οδοντιάτρων.³ Οι Συμβουλευτικές Επιτροπές αποτελούν επίσημα όργανα που διατυπώνουν τη γνώμη τους, όσον αφορά στην επαγγελματική κατάρτιση του προσωπικού υγείας, προς την Επιτροπή και τα κράτη μέλη σε Κοινοτικό επίπεδο.

Μετά από αίτηση της Επιτροπής και με βάση τις συστάσεις της επιτροπής των εμπειρογνομόνων στον καρκίνο, η συμβολή τους στο πρόγραμμα η «Ευρώπη κατά του καρκίνου» ήταν να εξετάσουν πώς διδάσκονται τα θέματα καρκίνου στη διάφορα επαγγέλματα, σε όλα τα επίπεδα της κατάρτισης και να υποβάλουν συστάσεις για τη βελτίωση της κατάρτισης αυτής. Οι Συμβουλευτικές Επιτροπές πραγματοποίησαν τη σχετική εξέταση για το 1987/88 και έχουν ήδη καταρτίσει τις συστάσεις που περιλαμβάνονται στο παράρτημα και αποτελούν τη συγκεκριμένη εφαρμογή του πρώτου σχεδίου δράσης (1987 – 1989) σε θέματα κατάρτισης του προσωπικού υγείας (ενέργειες 51 και 52).⁴

3. Η Επιτροπή δίνει μεγάλη σημασία στις συστάσεις των τριών αυτών Συμβουλευτικών Επιτροπών οι οποίες τόνισαν την αξία της συλλογικής αντιμετώπισης της κατάρτισης σε Κοινοτικό επίπεδο και της ανάπτυξης ιδεών για να επιτευχθεί βελτίωση, δείχνοντας τον απαιτούμενο σεβασμό στις αρμοδιότητες των κρατών μελών και την αυτονομία των ιδρυμάτων κατάρτισης.

Όλες οι συγκεκριμένες συστάσεις αυτών των Συμβουλευτικών Επιτροπών αξίζει να συζητηθούν ευρέως από αρμόδιους σε εθνικό επίπεδο και σε περιφερειακό επίπεδο σε όλα τα κράτη μέλη.

¹ Απόφαση 75/364/ΕΟΚ (ΕΕ αριθ. L 167 της 30.6.1975, σ. 17)

² Απόφαση 77/454/ΕΟΚ (ΕΕ αριθ. L 176 της 15.7.1977, σ. 11)

³ Απόφαση 78/688/ΕΟΚ (ΕΕ αριθ. L 233 της 24.8.1978, σ. 15)

⁴ ΕΕ αριθ. C 50 της 26.2.1987, σ. 1

Από την πλευρά της, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της και των μέσων που διαθέτει, η Επιτροπή προτίθεται να προτείνει στο πλαίσιο του δεύτερου προγράμματος η «Ευρώπη κατά του καρκίνου» (1990 – 1994) ενέργειες που, στο επίπεδο της Κοινότητας, μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της κατάρτισης του προσωπικού υγείας σε θέματα καρκίνου.

Πρόκειται κυρίως για την προώθηση της κινητικότητας μεταξύ των κρατών μελών στα επαγγέλματα αυτά, την ανταλλαγή εμπειριών στον τομέα της πρόληψης, της θεραπευτικής αγωγής και της κατευναστικής θεραπείας, τη συλλογή και την ανταλλαγή διδακτικού υλικού Κοινοτικού ενδιαφέροντος, καθώς και την πραγματοποίηση ευρωπαϊκού πειραματικού δικτύου των πανεπιστημιακών ιατρικών σχολών, των σχολών νοσηλευτών και των οδοντιατρικών σχολών.

4. Η Επιτροπή έχει την πρόθεση, σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών και των ιδρυμάτων κατάρτισης, να συμβάλλει στη μελλοντική ανάπτυξη ιδεών και συστάσεων για την κατάρτιση του προσωπικού υγείας σε θέματα καρκίνου. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή θα προωθήσει από το 1990 εξέταση της προόδου που θα έχει επιτευχθεί στην πρακτική εφαρμογή των συστάσεων στα κράτη μέλη.

Η Επιτροπή, θεωρώντας ότι οι συνημμένες συστάσεις σχετικά με την κατάρτιση για τον καρκίνο, τις οποίες ενέκριναν η Συμβουλευτική Επιτροπή για την κατάρτιση των ιατρών, η Συμβουλευτική Επιτροπή για την κατάρτιση των νοσηλευτών, η Συμβουλευτική Επιτροπή για την κατάρτιση των οδοντιάτρων, αποτελούν καλή βάση για συζήτηση όσο το δυνατόν ευρύτερη στα κράτη μέλη, διατυπώνει την ακόλουθη σύσταση βάσει της συνθήκης ΕΟΚ και ιδίως του άρθρου 155 δεύτερη περίπτωση:

Η Επιτροπή συνιστά να προσπαθήσουν τα κράτη μέλη, οι αρμόδιες αρχές τους και τα ιδρύματα κατάρτισής τους που είναι υπεύθυνα για την επαγγελματική κατάρτιση, ανάλογα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους, να διαδώσουν, να συζητήσουν και να εφαρμόσουν τις συνημμένες συστάσεις.

Η σύσταση αυτή απευθύνεται προς τα κράτη μέλη.

Βρυξέλλες, 8 Νοεμβρίου 1989

Για την Επιτροπή
Βάσω Παπανδρέου
Μέλος της Επιτροπής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

1. ΒΑΣΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

---

1. Η βασική κατάρτιση των νοσηλευτών πρέπει να περιλαμβάνει κατά τρόπο συστηματικό και σφαιρικό την πρόληψη του καρκίνου, τη συμμετοχή στην ανίχνευση και τη διάγνωση, την αναγνώριση των προβλημάτων των καρκινοπαδών και την ανταπόκριση στις δικές τους ειδικές ανάγκες, τη διεύθυνση αντικαρκινικών θεραπευτικών προγραμμάτων, τη συμμετοχή στην αποκατάσταση καθώς και στην περίθαλψη των ασθενών που βρίσκονται στο τελευταίο στάδιο της ασθένειας, καθώς και τη φροντίδα της οικογένειας των καρκινοπαδών.

2. Η κατάρτιση των νοσηλευτών για τη φροντίδα καρκινοπαθών πρέπει να στηρίζεται σε νοσηλευτικό μοντέλο προσαρμοσμένο στην κατάσταση των ασθενών αυτών. Πρέπει να χρησιμεύει ως ένα πλαίσιο για την οργάνωση της πραγματικής κατάρτισης σε συμφωνία με σαφώς καθορισμένους στόχους διδασκαλίας. Στόχοι της νοσηλευτικής φροντίδας είναι ο προσδιορισμός και η ερμηνεία των αναγκών του ατόμου, καθώς και η ανταπόκριση σε αυτές από τον κατάλληλο και πιο εξατομικευμένο τρόπο. Η κατάρτιση των νοσηλευτών πρέπει να ανταποκρίνεται στους στόχους αυτούς και να προετοιμάζει το νοσηλευτή να ασκεί υπεύθυνα το επάγγελμά του. Για το λόγο αυτόν, οι νοσηλευτές πρέπει να έχουν την ικανότητα να λαμβάνουν αποφάσεις, να επιλύουν προβλήματα, να αξιολογούν τις δραστηριότητές τους και να προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες καταστάσεις των ασθενών καθώς και στην εξέλιξη των γνώσεων.
3. Οι νοσηλευτές, μαζί με άλλα επαγγέλματα υγείας, πρέπει να συμμετέχουν ενεργά σε προγράμματα δράσης εναντίον του καρκίνου, να συνεργάζονται στην ενημέρωση και τη μόρφωση του κοινού σχετικά με τα δετικά αποτελέσματα της πρόληψης, της προστασίας και της εξέτασης και την έγκαιρη θεραπεία περιπτώσεων καρκίνου. Οι νοσηλευτές, για να πραγματοποιήσουν το έργο αυτό και μέσω της δικής τους κατάρτισης, πρέπει να αντιμετωπίζουν δετικά αυτό το πραγματικό κοινωνικό πρόβλημα και να είναι εφοδιασμένοι με βασικές γνώσεις, τις οποίες να μπορούν να χρησιμοποιήσουν στην κλινική τους κατάρτιση.
4. Λόγω της ταχύτητας των ανακαλύψεων, τόσο στο επίπεδο της κατανόησης των φυσιοπαθολογικών εργασιών και μηχανισμών όσο και στο επίπεδο των διαγνωστικών και θεραπευτικών τεχνικών, η βασική κατάρτιση πρέπει να ετοιμάζει τους νοσηλευτές για να χρησιμοποιούν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απέκτησαν και να τις αναπτύσσουν. Πρόκειται για μια δυναμική διεργασία που βρίσκεται σε συνεχή εξέλιξη.
5. Το εκπαιδευτικό υλικό που αναφέρεται στην πρόληψη, ανίχνευση και θεραπεία του καρκίνου και το οποίο προέρχεται από την πλούσια εργασία ιδρυμάτων εκπαίδευσης, κέντρων έρευνας και θεραπείας του καρκίνου πρέπει να αναπτυχθεί και να δημιουργηθεί ένα ευρωπαϊκό Κοινοτικό δίκτυο για την ανταλλαγή πληροφοριών έτσι, ώστε να γίνεται η καλύτερη δυνατή χρήση των ανδρώπων, των υλικών και των οικονομικών πόρων.
6. Η βασική κατάρτιση πρέπει να ετοιμάζει τους νοσηλευτές για την άσκηση διαφόρων καθηκόντων· όσον αφορά στην εργασία ομάδας, αυτή είναι απαραίτητη για τη φροντίδα του ασθενούς και, ακόμη περισσότερο, στην περίπτωση των καρκινοπαθών.

2. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΜΕΤΑ ΤΗ ΒΑΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

A. Συνεχής εκπαίδευση

1. Οι σειρές μαθημάτων συνεχούς εκπαίδευσης που αναφέρονται στη φροντίδα του καρκίνου πρέπει να παρέχονται σε όσο το δυνατόν περισσότερους νοσηλευτές με τη δημιουργία διοργανωτικών διαδικασιών που να μπορούν να προσαρμόζονται στις προσωπικές και επαγγελματικές ανάγκες τους. Πρέπει να ενθαρρύνεται η οργάνωση των δραστηριοτήτων αυτών και να βρεθούν οι απαραίτητοι πόροι για την πραγματοποίησή τους.
2. Η συνεχής εκπαίδευση στον τομέα της φροντίδας του καρκίνου δεν πρέπει να αναπτυχθεί σαν τρόπος κάλυψης των κενών της βασικής κατάρτισης. Πρέπει να αποτελεί προέκταση της βασικής κατάρτισης, να λαμβάνει υπόψη τα προαπαιτούμενα και να εκμεταλλεύεται την αποκτηθείσα πείρα. Οι σειρές μαθημάτων πρέπει να συμφωνούν με τις αρχές εκπαίδευσης των ενηλίκων.

3. Στο πλαίσιο της φροντίδας για τον καρκίνο, οι στόχοι των προγραμμάτων συνεχούς εκπαίδευσης είναι η ενημέρωση στα σημερινά δεδομένα της αποκτηθείσας γνώσης, η ανάπτυξή της σε ειδικούς τομείς, καθώς και η υποκίνηση και η προώθηση απόψεων όσον αφορά στην επαγγελματική πείρα που οι νοσηλευτές έχουν σήμερα σχετικά με τους καρκινοπαθείς. Για το λόγο αυτόν, το περιεχόμενο της σειράς των μαθημάτων δεν πρέπει να περιορίζεται στο να προσφέρει θεωρητική πληροφόρηση σχετικά με την παθολογία και τις μεθόδους διάγνωσης και θεραπείας του καρκίνου, αλλά πρέπει επίσης να καλύπτει θέματα διαπροσωπικών σχέσεων καθώς και τα προσωπικά προβλήματα και τα δεοντολογικά και ηθικά ερωτήματα, τα οποία αντιμετωπίζουν οι νοσηλευτές στην καθημερινή τους εργασία με τους καρκινοπαθείς.
4. Τόσο οι προϋποθέσεις για την εισαγωγή στα μαθήματα συνεχούς εκπαίδευσης όσο και οι δομές που χρησιμοποιούνται πρέπει να είναι πολύ ελαστικές. Πρέπει να προωθηθεί η κατ'οίκον μάθηση, ενώ η Επιτροπή προτείνει να αναπτυχθεί σε Κοινοτικό επίπεδο η ανταλλαγή γνώσεων, εμπειριών και διδακτικού υλικού. Αυτή είναι πράγματι συμπληρωματική των συνεδριάσεων των ομάδων και οδηγεί στην καλύτερη χρησιμοποίηση της αποκτηθείσας γνώσης.
5. Πρέπει να αναλύονται προσεκτικά τα αιτήματα και οι προσδοκίες των ενδιαφερόμενων νοσηλευτών πριν από την πραγματοποίηση ενός προγράμματος συνεχούς εκπαίδευσης. Μπορεί να αναπτυχθούν και να διαμοιρασθούν στα διάφορα κράτη μέλη κοινές σειρές μαθημάτων κατάρτισης νοσηλευτών που θα σχεδιάζονται από νοσηλευτές με ειδική πείρα στη φροντίδα καρκινοπαθών και στην καταπολέμηση του καρκίνου σε συνεργασία με άλλους επαγγελματίες. Τα προγράμματα αυτά δεν αποτελούν σειρές κανόνων, αλλά θα χρησιμεύσουν ως επιστημονικές αναφορές για τις εθνικές αρχές που επιθυμούν παρόμοια κατάρτιση. Αυτές οι σειρές μαθημάτων κατάρτισης θα χρησιμοποιούν όσο το δυνατόν περισσότερο τη σύγχρονη τεχνολογία στη διδασκαλία.

B. Ανώτερη κατάρτιση

1. Η βελτίωση της ποιότητας της φροντίδας που παρέχεται σε καρκινοπαθείς αποτελεί μια προτεραιότητα. Για το λόγο αυτόν, είναι σημαντικό οι νοσηλευτές, οι οποίοι έχουν συμπληρώσει το ανώτερο επίπεδο κατάρτισης στον τομέα φροντίδας του καρκίνου, να συμμετέχουν στην έρευνα που πραγματοποιείται στον τομέα αυτόν, παίζοντας συμβουλευτικό ρόλο στους σχετικούς τομείς και παρέχοντας ειδική κατάρτιση στο νοσηλευτικό προσωπικό.
2. Αυτή η συμπληρωματική εκπαίδευση στον τομέα της φροντίδας του καρκίνου πρέπει να παρέχεται στο κατάλληλο ανώτερο επίπεδο. Οι γενικοί και οι ειδικοί όροι ενός τέτοιου προγράμματος κατάρτισης και το περιεχόμενό τους πρέπει να καθορίζονται από ομάδα εμπειρογνομόνων νοσηλευτών σε συνεργασία με άλλους επαγγελματίες και να αποτελέσουν κοινό πυρήνα για τα κράτη μέλη. Ειδικευμένα κέντρα πρέπει να συνεργασθούν στην εφαρμογή αυτών των προγραμμάτων υψηλού επιπέδου.
3. Το περιεχόμενο της κατάρτισης δεν πρέπει να αποβλέπει μόνο στην απόκτηση θεωρητικών ιατρικών γνώσεων· πρέπει επίσης να ενσωματώνει τις ανθρωπίνες σχέσεις και την απόκτηση ικανοτήτων για τη διεύθυνση ομάδων νοσηλευτών, υπεύθυνων για τη φροντίδα των καρκινοπαθών. Η θεωρητική διδασκαλία πρέπει να συμπληρώνεται από την κατάλληλη κλινική διδασκαλία, κατά προτίμηση σε τμήματα νοσοκομείου ή σε άλλα ειδικευμένα κέντρα για τη φροντίδα του καρκίνου.
4. Κατά τη διάρκεια της ανώτερης κατάρτισης, ο σπουδαστής πρέπει να συμμετέχει σε ερευνητική εργασία στον τομέα της καρκινολογικής νοσηλευτικής. Πρέπει επίσης να προωθείται και να ενισχύεται η δημοσίευση εργασιών στον τομέα αυτόν.